

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι από την Διαμαρτυρία των Ελλήνων πολιτών που κυκλοφόρησε στις 26 Μαΐου 1985, όταν έγινε γνωστή η πρόθεση της κυβέρνησης Οζάλ (και της Υπερδημαρχίας Ισταμπούλ) να κατεδαφιστεί τμήμα του ναού του Αγίου Γεωργίου, ο οποίος είχε κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο και προστατεύεται από τη Συνθήκη της Λωζάννης – όπως όλοι οι ορθόδοξοι ναοί της Πόλης και των νησιών Ίμβρου και Τενέδου.

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Μακροχωρίου της Μητρόπολης Δέρκων, κατέχει θέση και σημασία ξεχωριστή στη ζωή του ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης. Το Μακροχώρι, το «Μακρόν Χωρίον», μικρόπολη ακροθαλάσσια μα και καμπίσια, με πλήθια και ποικίλα άλλοτε αμπέλια και αγρούς, πολιτεία κτισμένη στις θρακικές ακτές της Θάλασσας του Μαρμαρά (Προποντίδα), εξακολουθούσε να είναι μέχρι πρόσφατα ένα από τα πιο ονομαστά προάστια της Πόλης, «προάστειον περίλαμπρον» όπως το αναφέρει ο ιστορικός Παχυμέρης (στις αρχές του 14ου αιώνα).

Κατέχει τη θέση του βυζαντινού Εβδόμου (προάστιο επτά μίλια δυτικά του κέντρου της Βασιλεύουσας), που θεμελιώθηκε τον 4ο αιώνα από τον Μέγα Κωνσταντίνο και το λάμπρυναν παλάτια και ναοί, αυτοκρατορικά κυνήγια και μεγαλοπρεπείς δοχαί στη Μαγναύρα του. Στην αρμενταριά και στο λιμάνι του είδε στόλους φιλικούς και εχθρικούς, είδε τους Σταυροφόρους και τον δόγη Ντάντολο. Στο παραθαλάσσιο Καστέλλι του στρατονίστηκε το Τάγμα των Θεοδοσιανών και το Τριβουνάλιο του Κάμπου –κτίσμα του αυτοκράτορα Ουάλεντα– είδε τη στέψη δέκα βυζαντινών αυτοκρατόρων και δύο αυτοκρατορισσών, θανατώσεις επισήμων και σφαγές αιχμαλώτων. Εδώ ακούστηκε το κήρυγμα του ιερού Χρυσοστόμου και του παρασυναγωγού Θεοφίλου της Αλεξανδρείας από τον άμβωνα, όπως και από το βήμα του Τριβουναλίου οι «λόγοι του θρόνου» των αυτοκρατόρων.

Το τάραξαν σεισμοί τρομεροί, επιδρομές και απανωτές καταστροφές Αβάρων, Αράβων, Βουλγάρων. Κάηκε από τον Κρούμο, γκρεμίστηκε από τον Συμεών, κακόπαθε από τα στρατεύματα του Μιχαήλ Παλαιολόγου επί Λατινοκρατίας και φύλαξε από το 1025 μέχρι το 1260 το λείψανο του αυτοκράτορα Βασιλείου Β΄ του Βουλγαροκτόνου στα ερείπια του μεγάλου ναού του Ιωάννου του Θεολόγου στην Πετρόσκαλα.

Αργότερα, το βυζαντινό Έβδομο, με τα περίφημα μοναστήρια του Αγίου Παντελεήμονα και του Αγίου Μάμαντα, παύει να αναφέρεται, ξεπέφτει σε πολιτική αφάνεια, μια και η βυζαντινή αυλή, σ' ένα Βυζάντιο που καταρρέει, περιορίζεται μέσα στα τείχη της Βασιλίδος.

Μετά την Άλωση, τα παλάτια του ερειπώνονται και οι ναοί του καταντούν στάβλοι. **Μόλις το 1780**, γύρω από τα χαλάσματα της βυζαντινής μονής και το Αγίασμα του Αγίου Παντελεήμονα αναστήθηκε το νεώτερο **Μακρόν Χωρίον** «όνομα και πράμα μακρουλόν κτισμένο από την Ανατολή προς την Δύση», που θα γίνει στη λαϊκή γλώσσα το «Μακροχώρι» και στην ευρωπαϊκή διατύπωση το Μακρί-Κευυ (Μακρίκιοϊ το έλεγαν οι Τούρκοι) έως το 1923, οπότε η Τουρκική Δημοκρατία το παρονόμασε σε Bakır-Köy. Αυτή είναι η ιστορία του προαστίου, συγχωνευμένου σήμερα με την τεράστια τουρκική μεγαλούπολη, που, μόνο κατάλοιπο αιώνων λαμπρής ιστορίας ορθόδοξου ελληνισμού, του απόμεινε η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο κέντρο της άλλοτε ακμαιότατης ρωμέικης γειτονιάς του.

Οι πρώτοι οικιστές του νεότερου χωριού ήταν δέκα-δώδεκα οικογένειες από το Καρπενήσι και τα Άγραφα, που, κυνηγημένες από τους ληστές του Αλή Πασά, μετανάστευσαν στα τέλη του 18ου αιώνα. Κατέφυγαν στον Σουλτάνο, ο οποίος πολέμουσε τότε τον πασά των Ιωαννίνων, διάλεξαν την περιοχή αυτή γύρω από το μοναστήρι, ως καλλιεργήσιμη και παραθαλάσσια μαζί, και αγόρασαν από την κυβέρνηση χωράφια κι αγρούς. Πρώτοι οικιστές αναφέρονται: ο Σαράντης Γιαντσόγλου, ο Ηλίας Βασολαρίδης από το Κρέσοβο, οι Τσικουρλήδες από την Ποστένανη, οι αδερφοί Ζαχαριάδη από την Πρεμετή, όλοι Βορειοηπειρώτες. Οι Καρπενησιώτες πάλι, με γενάρχη τον Κωνσταντή Μαλλινόπουλο από τα Άγραφα, έγιναν κάτοχοι «μαλικιανέδων», ρίζωσαν, έγιναν χωραφάδες, γέννησαν παιδιά, έκαμαν βιός και πλούταιναν. Το Μακροχώρι του 1800 είχε συντεχνία ορθόδοξη των «μπαγτσήδων», των αμπελουργών, με σύμβολό της τη δικέλλα και ένα πριονίδι, που το βλέπουμε εντοιχισμένο δεξιά στην είσοδο του Αγίου Γεωργίου, στον ζώτοιχο της εκκλησίας, ο οποίος ίσως και να γκρεμίζεται τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές.

Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, καμάρι του κάθε Μακροχωρίτη, χτίστηκε το 1832 (και εγκαινιάστηκε στις 2 Μαΐου του 1832) από την συντεχνία των αμπελοχωραφάδων σε οικόπεδο που δώρισε στην Κοινότητα ο Σαράντης Γιαντσόγλου, ο πρώτος μεγάλος νοικοκύρης και ευεργέτης, που κάτεχε το μεγαλύτερο καρπερό περιβόλι στο κέντρο του χωριού. Ο άγιος Γεώργιος εθεωρείτο τοπικός της Θράκης άγιος και τον τιμούσαν κι αυτοί οι Τούρκοι που στις 23 Απριλίου χαιρετούσαν, όπως οι Έλληνες αγρότες, τον ερχομό της άνοιξης. Ήταν η πρωτοκαλοκαιριά τους. Χαρακτηριστικά, τότε οι κυβερνητικοί υπάλληλοι ντύνονταν τα καλοκαιρινά τους.

Το 1864, ο ναός μαρμαροστρώθηκε από τον Χιώτη Γιάννη Τζηρά, οπότε έγινε και το δεσποτικό με τον άμβωνα.

Το 1894, επισκευάστηκαν οι φθορές από τον μεγάλο σεισμό που σάρωσε την Πόλη και τότε μεγάλωσαν τον αυλόγυρο πίσω από το Ιερό Βήμα.

Το 1913, κοσμήθηκε το εσωτερικό του ναού και το 1933 πλακοστρώθηκε ο περίβολος από τον τότε πρόεδρο της εφοροεπιτροπής Δ. Λαμπρίδη.

Παράλληλα, άκμαζε και η Ρωμέικη Κοινότητα, που έχει να επιδείξει πλήθος πνευματικών ανθρώπων, όπως τον γιατρό Θεόδωρο Ασκεπίδη – του οποίου ο τάφος είναι ο μόνος που σώζεται ακόμα στον περίβολο της εκκλησίας–, την Ελεγκάκη Διονυσιάδου, τον Γιάγκο Μαλλινόπουλο, τον μετέπειτα μητροπολίτη Ιερισσού και Αγίου Όρους Σωκράτη Σταυρίδη, τον αρχαιολόγο Θεόδωρο Μακρίδη, διευθυντή του Αρχαιολογικού Μουσείου της Πόλης (ο οποίος έκαμε τις ανασκαφές του βυζαντινού Εβδόμου και πρωτοδημοσίευσε τα σπουδαία ευρήματά του), τον δικηγόρο Νίκο Ευτυχίδη, τον σχολάρχη και ιδρυτή του Ελληνογαλλικού Λυκείου της Πόλης Χρήστο Χατζηχρήστο, τον δημοσιογράφο και πολιτευτή Στυλιανό Σταυρούδη, την ποιήτρια Βιργινία Πολυχρόνη Ευαγγελίδου, τον δημοτικιστή Γιώργο Ροντάκη, τον Ηρακλή Πίντζα, την Εύα Θεοδορίδου, τους Χαλκούσηδες Γιάννη και Ελένη (την πρωταγωνίστρια της ελληνικής εθνικής σκηνης), την διευθύντρια του Παρθεναγωγείου Αθηνά Γαϊτάνου Γιαννιού.

Οι σημερινές συνθήκες: Αυτό ήταν το Μακροχώρι, αυτή η θέση του, αυτή η ιστορία του, αυτή με λίγα λόγια η προσφορά του στην ιστορία του νεότερου ελληνισμού της Πόλης.

Σήμερα [1985], ελάχιστοι απομένουν οι Ρωμιοί κάτοικοί του. Τα παιδιά που φοιτούν στην Κοινοτική Σχολή μετριούνται στα δάχτυλα. Τα κατάλοιπα του ελληνικού παρελθόντος εξαφανίζονται ένα-ένα: ο μεγάλος πεσμένος γρανιτένιος κίονας του Θεοδοσίου σκεπάστηκε με χώμα για να χτιστεί υπαίθριος κινηματογράφος, το Τριβουνάλιο του Κάμπου χάθηκε μέσα στις πολυκατοικίες, το Πεδίον του Άρεως, όπου ο βυζαντινός στρατός επευφημούσε τους νέους αυτοκράτορες περιφέροντάς τους επάνω σε ασπίδα, έγινε Ιππόδρομος, ο στρογγυλόστεγος βυζαντινός ναός του Προδρόμου με το θαυμαστό μωσαϊκό δάπεδο εξαφανίστηκε, για να χτιστεί στη θέση του το τουρκικό Γυμνάσιο, ενώ άγνωστη είναι η τύχη του μοναδικού βυζαντινού κοιμητηρίου που ανέσκαψε ο Μακρίδης κι είχε διατηρηθεί ανέπαφο ως το 1915. Επίσης, δεν έμεινε ίχνος από το Καστέλλιο και το Κυκλόβιο, ενώ η παραλιακή λεωφόρος εξαφάνισε τα Παλάτια των Ιουκουνδιανών που είχε κτίσει ο Ιουστινιανός. Κι όλα αυτά σ' ένα Μακροχώρι, που, όταν το 1876 κάηκε το παλιό ξύλινο τζαμί του, ξαναχτίστηκε το 1880 πέτρινο, με δωρεά 200 χρυσών λιρών του Γιάγκου Τσορμπατζή Μαλλινοπούλου, του οποίου το όνομα εξακολουθεί να υπάρχει γραμμένο στη βρύση του τζαμιού, ενώ το νεότερο τζαμί

θεμελιώθηκε το 1914, κοντά στα χριστιανικά νεκροταφεία, με οικοδόμο τον Ταταυλιανό «τασσή», πετρά δηλαδή, Κωστή Λαζαρή Ζαφειριάδη.

Σήμερα [26 Μαΐου 1985], πληροφορηθήκαμε ότι κατεδαφίζεται μέρος της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου, μοναδικό κατάλοιπο ιστορίας αιώνων, για να γίνει η διεύρυνση ενός πεζοδρομίου. Αυτά συμβαίνουν αφού το κτίσμα έχει ήδη χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο από τις ίδιες τις τουρκικές αρχές. Ένας ακόμα ευκτήριος οίκος του Ορθόδοξου Οικουμενικού Πατριαρχείου, μια εκκλησία της Ρωμείκης Μειονότητας της Πόλης, που κατεδαφίζεται παρ' όλες τις «κατοχυρώσεις» και τα «προστατευτικά» άρθρα της Συνθήκης της Λωζάννης που φέρουν τις υπογραφές των μεγάλων εγγυητριών δυνάμεων.

Για το ιστορικό, ας σημειώσουμε ότι προηγήθηκαν: η κατεδάφιση της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου των Θεραπειών, η απαλλοτρίωση, για λόγους ρυμοτομίας, του Χριστού στον Γαλατά και του Αϊ-Γιάννη στην Πρίγκηπο, η κατεδάφιση μέρους του ναού της Παναγίας στο ίδιο νησί (για να γίνει parking των αμαξάδων και των γαϊδουράρηδων). Δίχως να αναφερθούμε στον μακρύ κατάλογο των εκκλησιών, των σχολείων, των σπιτιών και των νεκροταφείων που δεινοπάθησαν τη νύχτα της 6ης Σεπτεμβρίου του 1955. Ας θυμίσουμε μόνο πως έξι από τις εκκλησίες αυτές καταστράφηκαν μέχρι θεμελίων και πως τότε κορυφώθηκε η φυγή της ελληνικής μειονότητας, της «κατοχυρωμένης» κι «ασφαλισμένης» από την πάντα ισχύουσα περίφημη Συνθήκη της Λωζάννης.

Διαμαρτυρία:

Ως Έλληνες πολίτες υψώνουμε τη φωνή μας για να αποτραπεί με κάθε τρόπο η επέμβαση των Τουρκικών αρχών σε βάρος του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου στο Μακροχώρι της Κωνσταντινούπολης. Ο Ναός αυτός, που συνδέθηκε στενά με τη ζωή της Ρωμείκης Κοινότητας από το 1832 και πέρα, εξακολουθεί να λειτουργείται, έχει ήδη κηρυχτεί διατηρητέο μνημείο και αποτελεί σύμβολο ενός λαμπρού παρελθόντος.

Αυτή τη φορά απαιτούμε από την Ελληνική Κυβέρνηση να δράσει άμεσα και αποτελεσματικά. Ζητούμε,

να διαμαρτυρηθεί προς την Τουρκική Κυβέρνηση και να ζητήσει αμέσως τη διακοπή των εργασιών κατεδάφισης (και την οικοδόμηση ψευδότοιχου)

να καταγγείλει την Τουρκία στους διεθνείς οργανισμούς, και

να ενεργοποιήσει τον Ελληνισμό της Αμερικής, του Καναδά, της Αυστραλίας και της Ευρώπης.

Αθήνα, 26 Μαΐου 1985

Ακολουθεί αλφαβητική κατάσταση ονομάτων φορέων και προσωπικοτήτων που υπέγραψαν την διαμαρτυρία (903 υπογραφές έως τις 20 Ιουνίου 1985, ανάμεσα στις οποίες η Ακαδημία Αθηνών).

Δες και τις 15 φωτογραφίες από την κατεδάφιση του 1985, οι οποίες κατατέθηκαν στο Αρχείο του Πανοράματος.